

تحلیل نافرمانی مدنی زنان فعال در اینستاگرام و راهبردهای مواجهه با آن

فاطمه کریمی دردشتی^۱ رفیع الدین اسماعیلی*^۲ عبدالحسین کلانتری^۳

چکیده

عصر حاضر با ظهور شبکه‌های اجتماعی مجازی، زنان در حوزه‌های مختلف با هدف اثرگذاری بر ذهن و قلب مخاطب فعالیت خود را در قالب کنشگری آغاز کردند. برخی از این فعالیت‌ها در راستای مخالفت با احکام اسلامی، قوانین جمهوری اسلامی ایران و رویه حکومتی در فضای مجازی است که در این پژوهش به عنوان نافرمانی مدنی تلقی می‌شود. از این رو زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی با دلسرد کردن مخاطبین خود نسبت به عدم احقاق حقوقشان در جمهوری اسلامی سبب پیوستن آنان به کمپین‌های مختلف می‌شوند. زنان فعال در این حوزه با شعار "انقلاب آتی، انقلاب زنانه است" فعالیت خود را پیش می‌برند.

در پژوهش حاضر ۱۱۰ صفحه اینستاگرامی زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی با روش گلوله برفی شناسایی و با روش تحقیق کیفی تحلیل مضمون نگاشته شده است. ۸ مضمون اصلی استخراج شده در این تحقیق شامل (۱) هنجارشکنی زنانه (۲) مقابله با حجاب و عفاف (۳) اسلام‌ستیزی (۴) خشونت علیه زنان (۵) مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده (۶) عرفی‌سازی مفهوم مادری (۷) ولنگاری جنسی (۸) تبعیض جنسیتی می‌باشد. ۳۸ مضمون فرعی نیز استخراج شده است و با تمرکز بر راهبردهای زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی، راهبردهای مواجهه ارائه شده است.

واژگان کلیدی

نافرمانی مدنی، زنان، شبکه‌های اجتماعی، فضای مجازی، انقلاب زنانه.

۱. کارشناسی ارشد مدیریت رسانه دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام، قم Fatima.karimi.d@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار گروه فرهنگ و ارتباطات دانشگاه جامع امام حسین(ع) (نویسنده مسئول)، تهران

rafi.esmaeili@chmail.ir

۳. دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه تهران، تهران abkalanteri@ut.ac.ir

۱. مقدمه

زنان در شکل‌گیری تاریخ، تمدن و فرهنگ هر قومی نقش بسزایی دارند و از جایگاه ویژه زن بودن به عنوان الگوی شخصیتی برای خانواده خود و جامعه برخوردار هستند. توجه به این جایگاه در هر جامعه‌ای متناسب با اقتضات زمانی و مکانی، متفاوت است. بر همین اساس گروه‌های مختلفی در برهه‌های زمانی با اهداف متفاوتی در راستای حفظ جایگاه مذکور شکل گرفته‌است.

شخصیت زن مسلمان توسط امام خمینی (ره) با پیروزی انقلاب اسلامی از جنبه‌ی نظری احیاء شده است و دیدگاهی جدید در باب زن و ارزش‌های او در جهان امروز ارائه گردید و از جنبه‌ی عملی نیز زنان در مسائل سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی در سرنوشت جامعه نقش‌آفرینی کرده‌اند؛ به گونه‌ای که نقش و حضور زنان در انقلاب اسلامی ایران در تاریخ جنبش‌های معاصر در جهان اسلام کم‌نظیر است.

نافرمانان مدنی با اقناع مخاطب در فضای مجازی از طریق شبکه‌سازی با هدف جریان‌سازی، افکار عمومی را به شیوه‌ای هدایت می‌نمایند تا با گذر زمان کاربر شبکه‌های اجتماعی که مخاطبی منفعل است به یک کنشگر در حوزه نافرمانی مدنی تبدیل شود. کنشگران این عرصه با جذب مخاطبین زیاد و تبدیل شدن به یک بلاگر در شبکه‌های اجتماعی که در راستای یکی از موج‌های فمینیستی تولید محتوا می‌کنند، کمپین‌ها و چالش‌هایی را جهت تعامل و همراهی با مخاطب راه‌اندازی می‌نمایند و در راستای اهداف مذکور جریانی را فعال می‌کنند. به همین ترتیب شبکه‌ای به هم پیوسته و هماهنگ از نافرمانان مدنی تشکیل می‌شود که به مرور زمان اثرات سوء در جامعه بر جای می‌گذارد.

در عصر حاضر با پیدایش شبکه‌های اجتماعی، زنان کنشگر در حوزه‌های سیاسی و اجتماعی با دیدگاه فمینیستی با هدف اثرگذاری بر ذهن و قلب مخاطب و سپس همراه کردن آنان با جریان شکل‌گرفته از تکنیک‌ها و راهبردهایی استفاده می‌نمایند. در پژوهش‌های فوق، نقش زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی در شبکه‌های اجتماعی از نظر پژوهشگران مغفول مانده است. در پژوهش حاضر با تمرکز بر نقش مؤثر و کنشگری متفاوت زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی در بستر شبکه‌های اجتماعی به طور دقیق تحلیل و تبیین خواهد شد.

۲. مفهوم‌شناسی

نافرمانی مدنی، شبکه‌های اجتماعی، نقش شبکه‌های اجتماعی در نافرمانی مدنی و راهبرد مفهومی است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

۲-۱. نافرمانی مدنی

نافرمانی مدنی^۱ از نظر لغوی، ترکیبی از نافرمانی و مدنی است. «نافرمانی» در مقابل اطاعت یا فرمانبرداری قرار دارد که یکی از مفاهیم مناسبات قدرت تلقی می‌شود و به منظور سرپیچی از دستورها و اطاعت نکردن از فرمان‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۲ «مدنی» نیز به معنای شهروندی است که جنبه عمومی و اجتماعی دارد که دستورات و قوانینی با جنبه شخصی را شامل نمی‌شود.^۳ نافرمانی مدنی از منظر اصطلاحی تعاریف متعددی دارد که یک تعریف نسبتاً جامع، پرکاربرد و در راستای این پژوهش به شرح ذیل است:

«نافرمانی مدنی اقدامی است که شهروندی با اتکا به ابزار مسالمت‌آمیز در راستای سرپیچی علنی و اعلام شده از فرمان‌هایی که به نام هنجار یا آموزه‌ای مافوق صادر شده ولی به نظر نامشروع می‌آید، در مقابل قانون، حکم یا فرمانی مقتدرانه صورت می‌دهد.»^۴

۱۲۱

در واقع این روش سبب تضعیف یکی از مهم‌ترین پایه‌های قدرت هر حکومتی یعنی ظرفیت اجرای قانون می‌شود.

برای اولین بار تعبیر نافرمانی مدنی توسط هنری دیوید ثورو^۵ در مقاله «نافرمانی مدنی» در آمریکای قرن ۱۹ به کار رفت. نافرمانی مدنی به تعبیر ثورو، ابزاری اصلاح‌طلبانه و محدودکننده قدرت ماشین حکومتی با هدف عادلانه‌تر کردن آن است و به معنی براندازی نیست. او نافرمانی مدنی را از جنس گفتگو و آشتی می‌داند و به عنوان فرصتی رایگان و مبارک برای ارتقای کیفی حکومت با گفتگویی برابر با شهروندان دانسته و بهترین دولت را دولتی می‌داند که کمترین فرمان را صادر کند.^۶

باتوجه به نظریه‌های مطرح شده در حوزه نافرمانی مدنی و بررسی آن در ایران، مشاهده می‌شود که کنشگران و جریان‌سازان به عنوان نافرمانان مدنی اهداف کلانی همچون براندازی و تشکیل انقلابی جدید با عنوان انقلاب زنانه را مدنظر دارند. در واقع قصد دارند با نافرمانی مدنی به انقلاب زنانه برسند؛ انقلابی که توسط زنان و با شعار زن، زندگی،

۱. Civil disobedience.

۲. سیدجواد ورعی، بررسی فقهی فرمانبرداری و نافرمانی مدنی، چاپ اول، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۴، ص ۹.

۳. همان.

۴. همان.

۵. Henri David Thoreau

۶. هنری دیوید ثورو، نافرمانی مدنی، مترجم: غلامعلی کشانی، چاپ پنجم، تهران، نشر قطره، ۱۳۹۸، ص ۱۰.

آزادی رخ می‌دهد. از این رو مقاومت مدنی در قالب نافرمانی مدنی رخ می‌دهد. سایت^۱ و صفحه اینستاگرامی ستاد نافرمانی‌های مدنی ایرانیان^۲ حاکی از آن است. بنابراین باتوجه به مشروعیت جمهوری اسلامی و قوانین آن که مبتنی بر دین مبین اسلام می‌باشد، نافرمانی مدنی در ایران، امری غیرقابل پذیرش است. همانطور که مطرح شد زمانی نافرمانی مدنی ممکن است که حکومت نامشروع باشد؛ از این رو کنشگری نافرمانان مدنی در ایران خارج از چارچوب دین اسلام است و با سرپیچی از قوانین، احکام و رویه حکومتی تعارضی میان دولت و ملت ایجاد می‌کند. بنابراین در پژوهش حاضر، هر نوع مخالفتی با رویه حکومتی که عرف جامعه اسلامی است، قوانین جمهوری اسلامی ایران که مبتنی بر دین اسلام است و احکام اسلامی با هدف تضعیف نظام، دین اسلام و برهم زدن نظم جامعه می‌شود، نافرمانی مدنی تلقی می‌شود. در صورتی که مطالبه‌گری با شیوه‌ای درست و در چارچوب توسط زنان انجام شود، به‌گونه‌ای که هدف تخریب اسلام و جمهوری اسلامی نباشد، نافرمانی مدنی تلقی نمی‌شود. در همین راستا نکته حائز اهمیت در این پژوهش این است که مطالبه‌گری حق زنان جامعه است، اما با روش و مسیر درست تا خدش‌های به اسلام و حاکمیت وارد نشود.

۲-۲. شبکه‌های اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی مفهومی است که جان آرون‌دل بارنز^۳ در تحقیق خود گروه‌های اجتماعی را در بخشی از نروژ مورد بررسی قرار داد و برای توصیف روابط بین انسان‌ها و تحلیل مکانیزم آن از اصطلاح شبکه اجتماعی استفاده نمود. بنابراین شبکه‌های اجتماعی^۴ مفهوم جدیدی نیست. زیرا انسان از ابتدا در گروه‌های اجتماعی کوچک و بزرگ حضور داشته و در مجموعه‌ای از ارتباطات و تعاملات میان‌فردی درگیر بوده است. با گسترش ارتباطات در اجتماعات و توسعه جوامع، ساختارها و نتایج حاصل از آن دگرگون شده است.^۵

در گذشته نظام روابط سلسله‌مراتبی و عمودی بوده، اما با گسترش فضای مجازی روابط افقی‌تر و شبکه‌ای‌تر شده است و در طول تاریخ، ارتباطات انسانی همیشه شبکه‌ای بوده است.^۶ از این رو شبکه‌های اجتماعی به اندازه انسان بر روی کره‌ی زمین قدمت دارد.

۱. <https://samanehmeli.net/>.

۲. <https://www.instagram.com/iranian.crd/>.

۳. John Arundel Barnes.

۴. Social Networks.

۵. سعیدرضا عاملی و منیژه اخوان، دانشنامه اصطلاحات کلیدی فضای مجازی، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات ۱۴۰۰، ص ۱۷۸.

۶. سید ابوالحسن فیروزآبادی، تحول در عصر فضای مجازی، چاپ اول، تهران، دانشگاه امام صادق

شبکه‌های اجتماعی^۱ از مهم‌ترین سرویس‌های ارائه شده در اینترنت می‌باشد که توسط آن افراد در سراسر دنیا می‌توانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و اندیشه‌ها، علاقه‌مندی‌ها و فعالیت‌های خود را فارغ از مرزهای جغرافیایی در آن به اشتراک بگذارند. شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان نسل جدیدی از روابط اجتماعی در بازه زمانی کوتاه، سبب شد بسیاری از افراد در سنین مختلف از فاصله‌های بسیار دور با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. در دنیای امروز نقش پر رنگ شبکه‌های اجتماعی را نمی‌توان نادیده گرفت. در آینده به مراتب نقش بیشتر و مهم‌تری را در زندگی مردم خواهد داشت. از این رو قابلیت‌ها و مزایایی که شبکه‌های اجتماعی مجازی برای کاربران خود در نظر گرفته، از جمله برقراری ارتباط با سرعت بالا به طور هم‌زمان و غیر هم‌زمان، دسترسی به حجم انبوهی از اطلاعات و انتشار گسترده آن‌ها پایان‌ناپذیر است و برای هر فردی با هر نوع رویکردی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اینستاگرام متشکل از دو کلمه فوری^۲ و پیام تلگرافی^۳ است که به طور کلی به منظور پیام‌رسانی فوری از طریق عکس و دوربین است.^۴ شبکه اجتماعی اینستاگرام با توجه به ویژگی‌های متمایزی که نسبت به تلگرام و تویتر دراد، از جمله هم‌رسانی احساسات، دسترسی راحت محتوایی، فردمحور، اقیانوس کم‌عمق، فالوینگ‌محور و مارکتینگ‌گرا از جایگاه ویژه‌ای در جذب مخاطب برخوردار است.^۵ اینستاگرام همانند دیگر شبکه‌های اجتماعی مجازی فرصت‌ها و آفت‌هایی دارد که بر کاربر فعال و منفعل به ترتیب تأثیر مثبت و منفی می‌گذارد.

۲-۳. نقش شبکه‌های اجتماعی در نافرمانی مدنی

مانوئل کاستلز^۶ نظریه‌پرداز و جامعه‌شناس اسپانیایی است. او در نظریه «قدرت ارتباطات» معتقد است قدرت در جامعه‌ی شبکه‌ای در ارتباطات نهفته و کنترل‌کنندگان جریان ارتباطات صاحبان قدرت هستند.^۷ جامعه‌ی شبکه‌ای، جامعه‌ای جهانی است که ساختارهای اجتماعی آن حول شبکه‌های فعال شده توسط ریز تراشه‌ها و اطلاعات

علیه‌السلام، پژوهشگاه فضای مجازی، ۱۳۹۹، ص ۲۱.

^۱ Social Networks

^۲ Instant camera

^۳ Telegram

^۴ مصطفی امینی‌خواه، این‌است‌گرام، چاپ دوم، قم، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۹، ص ۲۱.

^۵ همان، ص ۷.

^۶ Manuel Castells.

^۷ عبدالرسول دیوسالار، قدرت ارتباطات یا قدرت اطلاعات نقدی بر قدرت شبکه‌ای مانوئل کاستلز، فصلنامه نقد کتاب اطلاع‌رسانی و ارتباطات، سال یکم، شماره ۳، پاییز و زمستان ۱۳۹۳، ص ۱.

پردازش یافته دیجیتال و فناوری ارتباطات ساخته شده است. ساختارهای اجتماعی در روابط تولید، مصرف، بازتولید، تجربه و قدرت نهفته شده در ارتباط معنادار با فرهنگ هستند.^۱

کاستلز معتقد است جوهره مبارزات سیاسی مبتنی بر ارتباطات استوار است و شناسایی کانال‌های ارتباطی مناسب لازمه‌ی آن است. زیرا امروزه مردم جهت کسب اطلاعات سیاسی به رسانه‌ها متکی هستند. از این رو در سال‌های اخیر اینترنت به عنوان منبع اصلی اخبار در جهان به عنوان مثال اخبار مبارزات انتخاباتی در ایالات متحده شناخته شده است. بنابراین مشخصه اصلی سیاست‌های رسانه‌ای در عصر دیجیتال، تعامل بین رسانه‌های جریان اصلی و اینترنت است.^۲

زمانی که نافرمانی مدنی در بستر شبکه‌های اجتماعی رخ می‌دهد گاهی با کنشی در میدان همراه است و با چند نفر محدود شروع می‌شود تا به یک تجمع اعتراضی از نوع اغتشاش تبدیل شود. در این مرحله نافرمانان مدنی در فضای مجازی از تکنیک‌هایی همچون دسته واگن و تظاهر به یکپارچگی، اکثریت‌نمایی می‌کنند تا مخاطب را با ایجاد رقابت جهت بیشتر دیده شدن با خود همراه نمایند. بنابراین شبکه‌های اجتماعی بستر مناسبی برای نافرمانی مدنی تلقی می‌شود و با عنوان جنبش شبکه‌ای شده در حوزه جنبش‌های اجتماعی، تاثیر بسزایی دارد.

این جنبش‌ها در شکل‌های مختلف شبکه‌ای هستند. کاربرد اینترنت و شبکه‌های ارتباطی موبایل ضرورت دارد و شکل شبکه‌بندی، چندوجهی است. جنبش‌ها معمولا ریشه در فضای شهری دارند، اما موجودیت مستمر آن‌ها در اینترنت محقق می‌شود.^۳

۳. روش تحقیق

در این تحقیق بنابر ماهیت موضوع، از روش تحلیل مضمون به عنوان روش تحلیل داده با هدف شناسایی الگوها و رسیدن به شبکه مضامین استفاده شده است. در این راستا روش گلوله برفی نیز جهت شناسایی صفحات اینستاگرامی زنانی که در حوزه نافرمانی مدنی فعال هستند، به صورت هدفمند مورد استفاده قرار گرفته است.

در این پژوهش به روش گلوله برفی ۱۱۰ صفحه اینستاگرامی زنان کنشگر در حوزه نافرمانی مدنی با رصد انجام شده، اشباع نظری رخ داد. این صفحات با تعداد دنبال‌کنندگان متفاوت در خارج یا داخل کشور در قالب صفحات شخصی یا کاری فعالیت دارند. تمامی پست‌ها و استوری‌های آنان مشاهده شد و ۶۱۸ پست به عنوان مصداق،

۱. مانوئل کاستلز، قدرت ارتباطات، مترجم: محمد آذری نجف‌آبادی، تهران، دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها، ۱۳۹۳، ص ۳۱.

۲. همان، ص ۲۵۲.

۳. مانوئل کاستلز، شبکه‌های خشم و امید، چاپ هفتم، تهران، نشر مرکز، ۱۳۹۳، ص ۱۸۶.

مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سپس به روش تحلیل مضمون مورد ارزیابی قرار گرفته است و پس از استخراج مضامین اصلی در پیام‌ها که هشت مضمون اصلی را شامل می‌شود، ۳۸ مضمون فرعی و مقولات استخراج شد.

جدول مورد مطالعاتی به شرح ذیل است:
جدول (۱): مورد مطالعاتی

ردیف	نام صفحه ^۳	تصویر نمایه ^۲	تعداد دنبال کننده ^۱
۱	مهناز افشار		۱۶/۴ میلیون
۲	گلشیفته فراهانی		۱۳/۶ میلیون
۳	مسیح علینژاد		۷/۲ میلیون
۴	ریحانه پارسا		۲/۸ میلیون
۵	پرستو صالحی		۲/۴ میلیون
۶	فرح پهلوی		۱/۷ میلیون
۷	توانا (آموزشکده جامعه مدنی)		۸۷۸ هزار
۸	فرانک عمیدی		۷۹۱ هزار
۹	فمینیسم روزمره		۶۷۷ هزار
۱۰	کتایون کشاورزی		۴۹۶ هزار
۱۱	من_هم		۴۱۱ هزار
۱۲	سمانه سوادی		۳۹۰ هزار
۱۳	صبا عبداللهی		۱۵۸ هزار
۱۴	نزهت بادی		۱۵۴ هزار
۱۵	جانان		۱۵۰ هزار

۱۲۶

۱. Followers.

۲. Profile.

۳. Follower.

۱۴۴ هزار		تینا قاضی مراد	۱۶
۱۴۳ هزار		الی خرسندفر	۱۷
۱۳۱ هزار		فائزه هاشمی	۱۸
۹۷/۵ هزار		طناز خامه	۱۹
۹۴/۱ هزار		مرضیه زیاری	۲۰
۸۶/۲ هزار		نرگس محمدی	۲۱
۸۶/۱ هزار		مرمر مشفق	۲۲
۸۵/۷ هزار		خانه‌ی امن برای همه	۲۳
۸۲/۱ هزار		مهديه گلرو	۲۴
۸۰/۱ هزار		انقلاب زنانه	۲۵
۷۸/۹ هزار		نهضت فرودی	۲۶
۷۳ هزار		مینا خانی	۲۷
۷۰/۵ هزار		شراره عزیزی	۲۸
۶۵.۶ هزار		جنبش ملی مقاومت و نافرمانی مدنی	۲۹
۶۴/۸ هزار		الهام نائیج	۳۰
۶۴/۳ هزار		هما سرشار	۳۱
۶۱/۳ هزار		شقایق نوروزی	۳۲
۵۴/۹ هزار		فهیمه خزرحیدری	۳۳
۴۹/۳ هزار		آتنا دائمی	۳۴
۵۴/۶ هزار		نجمه واحدی	۳۵
۴۲/۷ هزار		زینب محبوبی	۳۶

۳۷	شایا گلدوست		۴۱/۸ هزار
۳۸	زهرا رهنورد		۳۳/۵ هزار
۳۹	عاطفه کاشف		۳۲/۷ هزار
۴۰	فریبا شیرازی		۳۱ هزار
۴۱	ژیلا بنی یعقوب		۳۱ هزار
۴۲	نگار شمس		۳۰/۸ هزار
۴۳	شاپرک شجری زاده		۲۹/۲ هزار
۴۴	سایه سهرابی		۲۸/۴ هزار
۴۵	عسل خرسندیان		۲۸ هزار
۴۶	فاتیما باباخانی		۲۷/۲ هزار
۴۷	سوده راد		۲۶/۲ هزار
۴۸	نازوند بهاری		۲۴/۹ هزار
۴۹	صبا زاوری		۲۳/۷ هزار
۵۰	غزل رسولی		۲۲/۳ هزار
۵۱	مهرانگیز کار		۲۱/۲ هزار
۵۲	شادی صدر		۲۱ هزار
۵۳	صبا آلاله		۱۸/۹ هزار
۵۴	نسرین افضلی		۱۸/۹ هزار
۵۵	فاطمه سادات ضرابی		۱۸/۷ هزار
۵۶	روشی روزبهانی		۱۶/۸ هزار

۵۷	مریم زهدی		۱۵/۵ هزار
۵۸	لیلی محسنی		۱۳/۹ هزار
۵۹	شیوا نظرهاری		۱۳/۸ هزار
۶۰	شعله پاکروان		۱۳/۸ هزار
۶۱	شیما قوشه		۱۲/۹ هزار
۶۲	شیرین شمس		۱۰/۹ هزار
۶۳	فربیا داوودی مهاجر		۹/۲ هزار
۶۴	صبا کردافشاری		۹/۲ هزار
۶۵	بهار هدایت		۸/۳ هزار
۶۶	آرزو اسماعیل‌زاده		۸ هزار
۶۷	آیدا قجر		۷/۶ هزار
۶۸	مژگان کشاورز		۷/۵ هزار
۶۹	شادی امین		۷/۲ هزار
۷۰	زهرا اردکانی		۶/۳ هزار
۷۱	زینب پیغمبرزاده		۵/۷ هزار
۷۲	نواز ابراهیم		۵/۶ هزار
۷۳	زینب زمان		۵/۴ هزار
۷۴	مهزاد خرد		۵ هزار

۴/۸ هزار		فمینیست	۷۵
۴/۵ هزار		مرضیه ادهم	۷۶
۴/۲ هزار		عاطفه رنگریز	۷۷
۴/۲ هزار		آزاده بیزارگیتی	۷۸
۴ هزار		آزاده دعوچی	۷۹
۳/۹ هزار		نگین حسینی	۸۰
۳/۸ هزار		همراز صادقی	۸۱
۳/۸ هزار		فاطمه شاملو	۸۲
۳/۳ هزار		شیرین عبادی	۸۳
۳/۱ هزار		راحیل	۸۴
۳ هزار		عطیه نیک نفس	۸۵
۲/۸ هزار		بیبا جورابدوز	۸۶
۲/۷ هزار		کاملیا عرفانیان	۸۷
۲/۷ هزار		قاصدک حسینی	۸۸
۲/۵ هزار		الهام نظری	۸۹
۲/۳ هزار		ندا حبیبی	۹۰
۲/۱ هزار		رئوفه میرباقری	۹۱
۲/۱ هزار		فاطمه حقیقتجو	۹۲
۲ هزار		معصومه قاسمی پور	۹۳

۱/۸ هزار		هاله حنیف پور	۹۴
۱/۶ هزار		فمینیسیم کاربردی	۹۵
۱/۴ هزار		مرضیه صالحی زارعی	۹۶
۱/۴ هزار		عطیه پیرحیاتی	۹۷
۱/۴ هزار		شهبلا شرکت	۹۸
۱/۳ هزار		نسیم روشنایی	۹۹
۱/۳ هزار		سعیده حسنی	۱۰۰
۱/۳ هزار		قبیله لیلی	۱۰۱
۱/۲ هزار		پرستو فرخی	۱۰۲
۱/۲ هزار		یاسمن آریانی	۱۰۳
۱/۱ هزار		ساینا صابری	۱۰۴
۹۵۶		سارا ریاحی	۱۰۵
۹۳۶		ناهید مولوی	۱۰۶
۸۱۹		فرآواز فروردینی	۱۰۷
۷۱۷		شمینیسیم	۱۰۸
۴۱۲		حدیث خلیفه	۱۰۹
۴۰۷		ریزنویس (فاطمیما نجیبی)	۱۱۰

۱۱۰ صفحه اینستاگرامی از نظر اقامت در داخل یا خارج کشور مورد بررسی قرار گرفته‌اند که طبق پژوهش صورت گرفته ۵۷/۲۷ درصد از زنان در خارج از کشور و ۳۱/۸۱ درصد زنان در داخل کشور هستند و ۱۰/۹۰ درصد اقامتشان نامشخص است که شامل جدول ذیل است:

جدول (۲): اقامت مورد مطالعاتی

مورد مطالعاتی	فراوانی	درصد
خارج از کشور	۶۳	۵۷/۲۷
داخل کشور	۳۵	۳۱/۸۱
نامشخص	۱۲	۱۰/۹۰
مجموع	۱۱۰	۱۰۰

۴. یافته‌ها

این بخش شامل دو قسمت کلی می‌باشد؛ نخست تحلیل مضمون صفحات منتخب و توضیح مضامین اصلی و سپس راهبردهای جبهه رقیب در ایجاد نافرمانی مدنی زنانه و ارائه راهبردهای مواجهه با آن است. شناسایی صفحات اینستاگرامی و انتخاب پست‌ها در این پژوهش براساس سه مؤلفه خلاف احکام اسلامی، قوانین جمهوری اسلامی و رویه حکومتی به عنوان معیار نافرمانی مدنی لحاظ شده است.

۴-۱. شبکه مضامین انقلاب زنانه

"انقلاب آتی، انقلاب زنانه است." شعار پروژه چند جانبه براندازی علیه جمهوری اسلامی ایران که در سال‌های اخیر به شیوه‌های گوناگونی توسط افراد مختلف کلید خورد که اقشار مختلفی را شامل شده است. این پروژه کلان، چندین پروژه خرد را در بر می‌گیرد که هر یک توسط تیم‌های مجزایی مدیریت و هدایت می‌شود. انقلاب زنانه در ظاهر با هدف احقاق حقوق زنان و برجسته‌سازی نقش زنان در جامعه فعالیت دارد، درحالی‌که اهداف نهان این پروژه صرفاً حاکی از براندازی جمهوری اسلامی و روی کارآمدن انقلابی جدید است. نافرمانی مدنی زنانه در ایران با شعار «دفاع از حقوق اساسی مردم»، «زنده‌نگه‌داشتن عدالت»، «مقابله با سرکوب سیستماتیک هدفمند جامعه و مردم»، «حفظ حقوق شهروندی»، «رفتن به سوی همبستگی و اتحاد» و «تحقق دموکراسی» دنبال می‌شود. زنان ایرانی با نافرمانی مدنی قصد دارند انقلاب زنان را رقم بزنند. در این پژوهش، هشت مضمون اصلی انقلاب زنانه شامل (۱) هنجارشکنی زنانه (۲) مقابله با حجاب و عفاف (۳) اسلام‌ستیزی (۴) خشونت علیه زنان (۵) مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده (۶) عرفی‌سازی مفهوم مادری (۷) ولننگاری جنسی (۸) تبعیض جنسیتی استخراج شده است.

شبکه مضامین انقلاب زنانه از جمله مضامین اصلی، فرعی و مقولات به شرح ذیل است:
جدول (۳): شبکه مضامین

مفهوم اصلی	مضامین اصلی	مضامین فرعی	مقولات			
انقلاب زنانه	۱- هنجارشکنی زنانه	۱- جنبش زنان	۱- ترویج رقص در اماکن عمومی			
			۲- تجمع زنان			
			۳- خواهان رهایی و آزادی			
	۲- قوانین حکومتی در حوزه زنان	۱- عدم پذیرش قوانین حکومتی	۲- خواهان تغییر و اصلاح قوانین حکومتی	۱- عدم پذیرش قوانین حکومتی		
				۲- خواهان تغییر و اصلاح قوانین حکومتی		
				۳- ضد زن و متحجر دانستن جمهوری اسلامی		
				۳- عدم پذیرش رویه حکومتی	۱- ورود زنان به ورزشگاه	۱- ورود زنان به ورزشگاه
						۲- دوچرخه سواری زنان در سطح شهر
						۳- موتورسواری زنان در سطح شهر
	۲- مقابله با حجاب و عفاف	۱- مخالفت با اصل حجاب	۲- مخالفت با حجاب اجباری	خواهان کشف حجاب و بی حجابی برای همه		
				نه به حجاب اجباری		
				تفسیر به رأی حجاب بدون عفاف و حیا		
	۳- اسلام‌ستیزی	۱- نقد فقه در حوزه زنان	متمركز بر استفتاء مراجع در حوزه زنان			

مفهوم اصلی	مضامین اصلی	مضامین فرعی	مقولات
		۲- نقد اسلام از منظر فمینیستی	متمركز بر نگاه فمینیستی به اسلام
		۳- مقابله با دین اسلام و قرآن کریم در حوزه زنان	عدم پذیرش دین اسلام و قرآن سوزی
۴- خشونت علیه زنان (امنیت نداشته زنان)	۱- خشونت خانگی	۱- قتل	
		۲- خشونت جنسی	
		۳- حق تمکین	
	۲- خشونت حکومتی	۱- زنان زندانی سیاسی	
		۲- گشت ارشاد	
		۳- حمله سایبری به فمینیست‌ها	
		۱- خشونت در محل کار و تحصیل	
۵- مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده	۱- کودک همسری	ازدواج اجباری کودکان	
		۲- حق تجرد	ترویج انتخاب زندگی مجردی تا پایان عمر
	۳- چندهمسری	تفسیر به رأی چندهمسری از منظر اسلام	
	۴- شروط ضمن عقد	خواهان شروط ضمن عقد خلاف دین اسلام	
۶- عرفی سازی مفهوم مادری	۱- تقدس زدایی از مقام مادر (مبارزه با تقدس انگاری مادر)	مادر به عنوان یک انسان خطاکار	

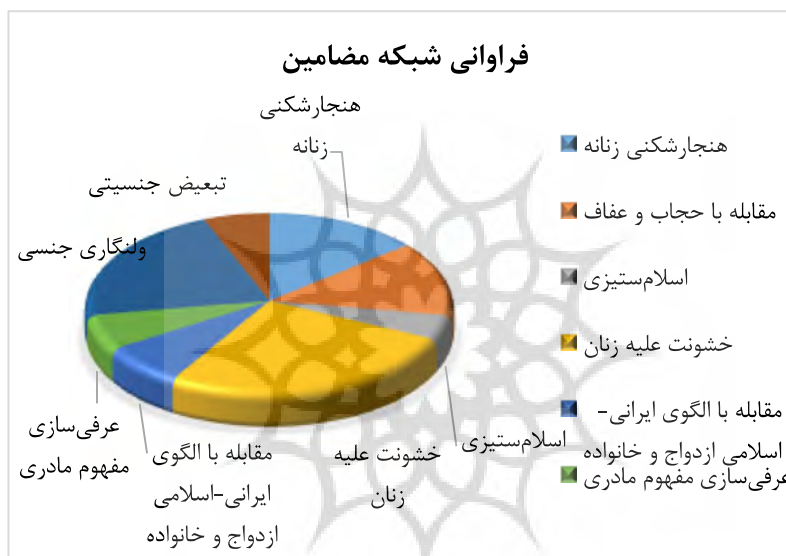
مفهوم اصلی	مضامین اصلی	مضامین فرعی	مقولات
		۲- حق سقط جنین	حق سقط جنین به جهت حق بر بدن مادر
		۳- حق حضانت فرزند	خواهان حضانت فرزند با مادر
		۷- ولنگاری جنسی	۱- تابوی باکرگی
		۲- حق بر بدن	حق مالکیت بر بدن
		۳- تکثر جنسی ^۱	اقلیت‌های جنسی و جنسیتی
		۴- ازدواج سفید (همبالگی)	ترویج و عادی‌سازی ازدواج سفید
		۸- تبعیض جنسیتی	۱- عدالت برای اقلیت‌های جنسی
		۲- برابری	خواهان برابری بین زن و مرد
		۳- تفکیک جنسیتی	تفکیک جنسیتی در محل تحصیل و کار
		۴- جامعه مردسالار و زن‌ستیز	جامعه ضد زن و مبتنی بر سلطه مردان

جدول (۶): فراوانی شبکه مضامین

ردیف	مضامین اصلی	فراوانی	درصد
۱	هنجارشکنی زنانه	۹۵	۱۵/۳۷
۲	مقابله با حجاب و عفاف	۸۳	۱۳/۴۳
۳	اسلام‌ستیزی	۳۵	۵/۶۶
۴	خشونت علیه زنان	۱۴۹	۲۴/۱۱

^۱ هم‌جنس‌گرایی زنانه-هم‌جنس‌گرایی مردانه-دوجنس‌گرایی-تراجنسیتی-کوئیر-بیناجنس‌بی‌جنس‌گرایی.

۴/۲۰	۲۶	مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده	۵
۵/۵۰	۳۴	عرفی سازی مفهوم مادری	۶
۲۲/۸۱	۱۴۱	ولنگاری جنسی	۷
۸/۸۹	۵۵	تبعیض جنسیتی	۸
۱۰۰	۶۱۸	مجموع	

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مرکز مطالعات و تحقیقات اجتماعی

۱-۱-۴- هنجارشکنی زنانه

یکی از مضامین اصلی در انقلاب زنانه، هنجارشکنی زنانه است که بر قوانین، رویه حکومتی و جنبش‌هایی در راستای اهداف متمرکز است. سه مقوله اصلی در هنجارشکنی زنانه شامل (۱) جنبش زنان (۲) قوانین حکومتی در حوزه زنان (۳) عدم پذیرش رویه حکومتی می‌باشد. هر یک از این مقوله‌های اصلی شامل چندین مقوله فرعی است. نکته قابل توجه آن است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نگاه به زن با هدف رعایت معیار اسلامی درباره

امور مربوط به زنان تغییر کرد و وظایف و برنامه‌هایی برای نهادهای مختلف طراحی شد.^۱ پست ذیل یکی از مصادیق هنجارشکنی زنانه است

پست (۱): هنجارشکنی زنانه

Shirinshams_official	شیرین شمس
<p>آخرین چهارشنبه‌سوری قرن {اهانت به مقام معظم رهبری} زنده باد آزادی</p> <p>انقلاب زنانه معتقد است چهارشنبه‌سوری با توجه به موقعیتی سیاسی ایران که از تظاهرات و اعتصابات سال گذشته در بستر سرنگونی حکومت جمهوری اسلامی شکل گرفته، از جایگاه مهمی برخوردار بود و از یک روزی که مردم در کنار هم و دست در دست هم شادی کنند و برقصد فراتر رفت و تبدیل به یک روز اعتراضی و عرض اندام سیاسی شد. عرض اندام به حکومتی که در چهار دهه عمر خود، با تحمیل فرهنگ عاشورایی، فرهنگ غم و اندوه و گریه و زاری و گناهکار انگاری، و با محدودکردن زن و تبعیض جنسیتی، سعی و تلاش خود را برای سرکوب جامعه کرد. اما جوانان به عنوان نیروی محرکه جنبش خلاصی فرهنگی در ایران که جنبشی علیه فرهنگ ارتجاعی دینی و سنت زده است، به تمام ارزشهای این حکومت نه گفتند و سال به سال این حکومت را به عقب راندند.</p> <p>#انقلاب_زنانه</p> <p>#انقلاب_آتی_ایران_یک_انقلاب_زنانه_است</p>	

^۱ سید مرتضی میرتبار، محسن اخباری، یاور عیوضی، فمینیسم یا جنبش زنان در ایران: آسیب‌شناسی واگرایی جنسیتی در ایران با رویکرد راهبردی، چاپ اول، قم، انتشارات مکت اندیشه، ۱۳۹۹، ص ۹۹.

۲-۱-۴- مقابله با حجاب و عفاف

حجاب و عفاف جزو ضروریات دین است و به عنوان امری فرهنگی و تربیتی جهت تصمیم‌گیری، تبلیغ و ترویج آن باید به صورت مستمر، تدریجی، عمیق و همه‌جانبه باشد تا تقویت حیا و عفت در خانواده و در اجتماع را به همراه داشته باشد. در حالی که برخی از برخوردها در جمهوری اسلامی ظاهری، سطحی، احساسی بوده و سبب سوءاستفاده دشمنان جمهوری اسلامی و تخریب مقوله مهم حجاب شده است.^۱

مهم‌ترین عنصر برای شخصیت زن، عفت آن است که وسیله‌ای برای تعالی و تکریم آن در چشم دیگران و مایه‌ی احترام اوست. عفاف به عنوان رکن اصلی دفاع از زن در غرب مورد اهتمام قرار نگرفته است و همین امر سبب ترویج بی بند و باری‌ها شده است. حفظ حجب و حیا و عفاف زنانه یک ضرورت و یک فریضه بزرگ است. در همین راستا برخی از زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی با استفاده از تکنیک‌ها و واژه‌سازی‌ها با راه انداختن کمپین‌های مختلف سعی در خدشه وارد کردن به حجاب و عفاف در جامعه اسلامی دارند.^۲ مقابله با حجاب و عفاف به عنوان دومین مضمون اصلی در انقلاب زنانه، شامل سه مضمون فرعی (۱) مخالفت با اصل حجاب (۲) مخالفت با حجاب اجباری (۳) تحریف حجاب می‌باشد.

پست ذیل یکی از مصادیق مقابله با حجاب و عفاف است.

^۱ امیرحسین بانکی‌پور فرد، نقش و رسالت زن (۱): عفاف و حجاب در سبک زندگی ایرانی-اسلامی: گزیده بیانات حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) رهبر معظم انقلاب اسلامی، جلد ۱، چاپ نهم، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸، ص ۱۶ و ۱۷.
^۲ همان، ص ۲۳.

پست (۲): مقابله با حجاب و عفاف

Rahil_.ya	راحیل
<p>حجاب محدودیت نیست. حجاب انتخابه. حجاب اعتقاده. حجاب میتونه یه رقاص ماهر باشه. حجاب میتونه یک معمار خبره باشه. کسی نمیتونه تو رو محکوم به چیزی کنه که نیستی.....حجاب داشته باشه علایقتم دنبال کن. درست مثل کسی که به حجاب اعتقاد نداره و علایقشو دنبال میکنه. اگه کسی که حجاب نداره میتونه رقاص بشه پس اونیه که حجاب داره هم میتونه رقاص بشه.. به امید روزی که احترام سهم همه مردم بشه و ازادی همه جهان رو فرا بگیره.. به امید روزی که که بی حجاب رو به چشم ادم بد و با حجاب رو به چشم ادم خوب نبینیم بلکه همه انسان ها رو برابر بدونیم. با دیدن این ویدیو چه حسی بهت دست داد؟؟؟</p> <p>#حجاب #حجاب_استایل #حجاب_اجباری #رقاص #رقص #فمنیست #رقصنده #فمنیسم #محمدرضا_برخورداری_تنها_نیست #فمنیست_باشیم #حجاب_محدودیت_نیست</p>	

۱۳۹

۳-۱-۴- اسلام‌ستیزی

نگاه اسلام به زن اول از حیث انسانیت و بعد جنسیت است و یک نگاه فوق‌العاده متعالی است. جنسیت به عنوان یک امر ثانوی یک امر عارضی محسوب می‌شود که در سیر اصلی بشر معنایی ندارد و در کارکردهای زندگی معنا پیدا می‌کند. بنابراین دیدگاه اسلام نسبت به زن بدون افراط و تفریط و کاملاً مشخص و روشن است. در همین راستا بعضی از زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی با عناوین و شیوه‌های مختلفی اسلام را به گونه‌ای دیگر برای مخاطبین خود ترسیم می‌نمایند و یا نقدهایی که به عملکرد افراد دارند را به اسلام ربط می‌دهند.

اسلام‌ستیزی به عنوان سومین مضمون اصلی انقلاب زنانه، شامل سه مضمون فرعی می‌شود: (۱) نقد فقه در حوزه زنان (۲) نقد اسلام از منظر فمینیستی (۳) مقابله با دین اسلام در حوزه زنان

پست ذیل یکی از مصادیق اسلام‌ستیزی است.

پست (۳): اسلام‌ستیزی

Feminism.everyday	فمینیسم روزمره
<p>ما مذهب نمی‌خواهیم حکومت مذهبی نمی‌خواهیم مذهب بزرگترین دشمن زنان و دشمن آزادی و عقلانیت است تا این لحظه دو چهره، شبنم فرشادجو و کنایون ریاحی حجاب از سر برداشته‌اند. به امید اینکه تعداد بیشتری از چهره‌ها به این حرکت بپیوندند. گروه‌های زیادی هم فراخوان اعتصاب و تجمع و اعتراض خیابانی داده‌اند. خود را برای قطعی اینترنت و برای حضور بی حجاب در خیابان آماده کنید. باید یکبار برای همیشه #تیشه_بر_ریشه_چهل و مذهب بزیم</p>	

۱۴۰

۴-۱-۴- خشونت علیه زنان

خشونت علیه زنان به عنوان اصطلاحی تخصصی، چهارمین مضمون اصلی در انقلاب زنان است که یک پدیده جهانی قلمداد می‌شود و میزان و نوع آن در هر ملتی به فرهنگ، سنت‌ها و قوانین مختلف کشورها بستگی دارد. خشونت علیه زنان شامل خشونت روانی، کلامی، جسمی و جنسی است که در اجتماع یا محلی خصوصی مانند خانه اتفاق می‌افتد.^۱ کنشگران در حوزه نافرمانی مدنی انواع خشونت را به اسلام و جمهوری اسلامی ربط می‌دهند تا با اسلام‌هراسی دشمن‌سازی نمایند. نافرمانان مدنی در این راستا جنبشی با عنوان «من هم» راه انداخته‌اند که آزارهای جنسی قربانیان ایرانی را در اصناف مختلف را روایت می‌کند. از تابستان ۱۳۹۹ در توئیتر فعال شد و سپس روایت‌گری در اینستاگرام آغاز شد. نحوه روایت‌گری و افشاگری به‌گونه‌ای است که نقدهای بسیاری به آن وارد است. یکی از پیامدهای این جنبش ایجاد ناامنی، ترس و نگرانی نسبت به جامعه در خانواده‌ها می‌باشد.

۱. ماهیار آذر، سیما نوحی، زن در اجتماع: نگاهی به چالش‌های اجتماعی، فرهنگی و حقوقی زنان ایرانی، چاپ اول، تهران، انتشارات ارجمند، ۱۳۹۸، ص ۱۷۳.

خشونت علیه زنان شامل سه مضمون فرعی (۱) خشونت خانگی (۲) خشونت حکومتی (۳) خشونت عمومی می‌باشد که هر یک اقسام مختلفی دارد و در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود.

روایتگری یکی از شیوه‌های مرسوم زنان فعال در این حوزه می‌باشد؛ به گونه‌ای که اکثر کمپین‌های اجرا شده توسط نافرمانان مدنی با استفاده از همین شیوه کلید می‌خورد. زیرا مخاطب زمانی با محتوا به خوبی همراه می‌شود که احساس همذات‌پنداری داشته باشد و در روایت این حس منتقل می‌شود؛ بنابراین روایت‌گری روشی تدریجی، مستمر و اثرگذار است که نافرمانان مدنی به خوبی بر آن متمرکز شده‌اند. پست ذیل یکی از مصادیق خشونت علیه زنان است.

پست (۴): خشونت علیه زنان

shaghayeghnorozi	شقایق نوروزی
<p>کشته شدن زن به دست مردان اطرافش نوک قله خشونت است، آن آخرین پله هرم «زن بی‌زاری» ست... این مهم است که ما مسیر را ببینیم. تمام آن آجرهایی که کنار هم گذاشته شد. از خشونت علیه فرزند دختر گرفته تا قانون کودک همسری. از قانون اجبار پوشش و قانونی بودن مالکیت بر بدن زن گرفته تا قوانین ناعادلانه ازدوج، از عادی سازی خشونت جنسی تا عدم دسترسی زنان به کار و سرمایه. و البته جامعه‌ای که در تثبیت این رویه نقش دارد.</p> <p>مهمترین هشدار جنبش‌های مترقی زنان همین است. جنبش‌های معاصر مانند #می_تو_وقتی_می_گویند «قربانی نکوهی باید متوقف شود» وقتی می‌گوید «فضای روایتگری باید امن شود»، وقتی شعار جنبش این فریاد است که «ما باورت داریم!» حتی اگر جهانی نداشته باشد. ما باید مسیر ساخت خشونت که پشت درهای بسته پنهان می‌ماند را متوقف کنیم.</p> <p>#زن_کشی</p>	

۱۴۱

۵-۱-۴- مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده

زن در نگاه نخست، اولین و بزرگ‌ترین مسؤلیت مدیریت کانون خانواده به عنوان پایه‌ی تشکل اجتماعی را به عهده دارد.^۱ هویت زن با نقش همسری و مادری آمیخته شده و

^۱ امیرحسین بانکی‌پور فرد، نقش و رسالت زن (۳): زن و خانواده: گزیده بیانات حضرت آیت‌الله العظمی

خانواده از جایگاه بالا و ارج و قرب بسیاری برخوردار است.^۱ رهبر معظم انقلاب در دیدار با بانوان نخبه در اول خردادماه ۱۳۹۰ در خصوص جایگاه و شأن زن و مسئله خانواده دو نقطه اساسی فرمودند: «یکی عبارت است از نگاه غلط و بد فهمیدن جایگاه زن و شأن زن در جامعه؛ که این نگاه و این بدفهمی از غرب شروع شده خیلی هم قدیمی و ریشه‌دار نیست...نقطه‌ی دوم که اساس مشکل است، بدفهمیدن مسئله‌ی خانواده و بدعمل کردن در رفتارهای داخل خانواده است.»^۲

برخی از زنان کنشگر در حوزه نافرمانی مدنی در صدد ترویج چندهمسری زنان در جمهوری اسلامی هستند، درحالی که چندشوهری در اسلام و ادیان دیگر جایز نیست. پست ذیل یکی از مصادیق مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده است.

پست (۵): مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده

Negar.shms	نگار شمس
برادر پورن هاب مثل برادر بتول چهار همسر دارد. همسران بتول با یکدیگر مثل برادر هستند. بتول به همسران خود به طور مساوی عشق می ورزد. بتول اوقات فراغت خود را در پورن هاب می گذارند و نکاتی برای اداره زندگی می آموزد.	

۱۴۲

۶-۱-۴- عرفی سازی مفهوم مادری

ششمین مضمون اصلی در انقلاب زنانه عرفی سازی مفهوم مادری است. در مسئله زن آنچه حائز اهمیت است، مسئله خانواده است. زن به عنوان عضوی از خانواده، نقش منحصر به فرد

سیدعلی خامنه‌ای (مدظله العالی) رهبر معظم انقلاب اسلامی، جلد ۳، چاپ هشتم، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸، ص ۲۴.

^۱ مریم رحیمی سجاسی، عبدالحسین کلانتری، طوبی شاکری گلپایگانی، نقض حقوق زن در نقش همسری: مواجهه واقع گرایانه زنان با مسئله تضییع حقوق خود، پژوهش نامه زنان، سال یازدهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۹، ص ۱۹.

^۲ محسن کربلایی نظر و جمعی از محققین، زن و بازیابی هویت حقیقی (گزیده بیانات) حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله العالی) رهبر معظم انقلاب اسلامی، چاپ چهاردهم، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸، ص ۷۱.

همسری و مادری را ایفا می‌نماید. رهبر انقلاب درباره اهمیت نقش مادری در پنج مردادماه ۱۳۸۴ فرمودند:

«اگر زنان ما از لحاظ رتبه‌ی معرفتی و بینش و معلومات، سطح خود را ارتقاء دهند، این نقش {مادری} با هیچ نقش دیگری، قابل مقایسه نیست... مادر است که فرهنگ و معرفت و تمدن و ویژگی‌های اخلاقی یک قوم و جامعه را با جسم خود، با روح خود، با خلق خود و با رفتار خود، دانسته و ندانسته به فرزند منتقل میکند. همه تحت تأثیر مادران هستند. آن‌که بهشتی می‌شود، پایه‌ی بهشتی شدنش از مادر است»^۱

مادری در انقلاب زنانه شامل سه مضمون فرعی (۱) تقدس‌زدایی مادر (۲) حق سقط جنین (۳) حق حضانت فرزند می‌باشد.

برخی از زنان کنشگر در حوزه نافرمانی مدنی در صدد تخریب و تنزل جایگاه مادر در جمهوری اسلامی با تمرکز بر سختی‌ها و مشکلات مادری به شیوه‌های مختلفی از جمله کمپین «مادری بدون فیلتر» و «مادر مقدس نیست» با هدف بیان خطاهای مادری به عنوان یک انسان هستند تا قداست و ارزش‌های این مقام را زیر سوال ببرند. در این راستا نگهداری و تربیت حیوانات را جایگزین فرزند می‌کنند و سبب تنزل جایگاه انسان با حیوان می‌شوند. پست ذیل یکی از مصادیق عرفی‌سازی مفهوم مادری است.

پست (۶): عرفی‌سازی مفهوم مادری

shimaghooshe	شیما قوشه
<p>ما زنان نیاز داریم نگرشمون رو در مورد نقش مادری اصلاح کنیم و از مادر یک ابر قهرمان مقدس نسازیم. چون هیچ تقدسی وجود نداره و مادران هم خطا میکنند و لایق بخشش‌اند</p>	

۷-۱-۴- ولنگاری جنسی

ولنگاری جنسی هفتمین مضمون اصلی در انقلاب زنانه است که امری طبیعت‌بنیاد است و از ابتدای بشر با آن همراه بوده است. انحرافات جنسی ریشه در تاریخ دارد و امروزه با تمرکز نافرمانان مدنی در شبکه‌های اجتماعی بر این موضوع با هدف ترویج آن گسترش یافته است.

ولنگاری جنسی باتوجه به نحوه کنشگری زنان در حوزه نافرمانی مدنی شامل چهار مضمون فرعی (۱) تابوی باکرگی (۲) حق بر بدن (۳) تکثر جنسی (۴) ازدواج سفید می‌باشد. تکثر جنسی اصطلاحاً به اقلیت‌های جنسی و جنسیتی، «ال جی بی تی»^۱ گویند و با عنوان شش رنگ یا جامعه رنگین‌کمانی شناخته شده هستند. شاخه‌های «ال جی بی تی» شامل هم‌جنس‌گرایی^۲ (هم‌جنس‌گرایی زانانه^۳ - هم‌جنس‌گرایی مردانه^۴)، دو‌جنس‌گرایی^۵ (چندجنس‌گرایی^۶ - همه‌جنس‌گرایی^۷)، تراجنسیتی^۸ (زن ترنس^۹ - مرد ترنس^{۱۰} - خارج از جنسیت^{۱۱})، کوئیر^{۱۲}، بیناجنس^{۱۳} و بی‌جنس‌گرایی^{۱۴} است. رنگین‌کمانی‌ها به دنبال این هستند که در جمهوری اسلامی ایران نیز همانند برخی از کشورها، راهپیمایی با عنوان «جامعه ال جی بی تی» برگزار کنند و پرچمشان را جهت به رسمیت شناخته شدن در داخل کشور بالا ببرند و درصدد ترویج آن هستند. در همین راستا فمینیست‌ها از نظر اخلاقی، مروج هم‌جنس‌گرایی هستند و مدعی‌اند که زن‌ها باید به

۱. LGBTQ+
۲. Homosexuality
۳. Lesbian
۴. Gay
۵. Bisexuality
۶. Polysexuality
۷. Pansexuality
۸. Transgender
۹. Trans woman
۱۰. Trans man
۱۱. Non-binary gender
۱۲. Queer
۱۳. Intersex
۱۴. Asexuality

صورت مطلق و از هر نظر خودکفا باشند و تمامی نیازهایشان را از طریق یکدیگر رفع نمایند.^۱ پست ذیل یکی از مصادیق ولنگاری جنسی است.

پست (۷): ولنگاری جنسی

Shadi.amin.real	شادی امین
<p>بچه‌ها مچکریم</p> <p>دومین پراید شش‌رنگ، بدون حضور شما، بدون استقبال شما، بدون زحمات تیم پرکار شش‌رنگ، چنین موفقیت و امیدی را ایجاد نمی‌کرد. همه شما که پیام‌های مهربانتان را تقدیم یکدیگر کردید و به دعوت شش‌رنگ پاسخ دادید و برای جهانی بهتر کنار جامعه ال‌جی‌بی‌تی در ایران ایستادید، لایق قدردانی و یک بغل محکم هستید.</p> <p>ممنون از شش‌رنگ و ممنون از همه شما عزیزان و به امید برگزاری جشن‌های خودمان در میادین شهرهایمان در ایران آزاد و بدون جمهوری اسلامی</p>	

۱۴۵

۸-۱-۴- تبیض جنسیتی

هشتمین مضمون اصلی در انقلاب زنانه، تبیض جنسیتی است که مورد توجه بسیاری از زنان قرار گرفته است و چنین تصویری در آن‌ها ایجاد شده که دین اسلام بین زن و مرد تفاوت قائل شده و در موارد مختلف زن مورد تبیض قرار گرفته است. در صورتی که از نظر اسلام مرد بر زن هیچ برتری به لحاظ جنسیتی و انسانی ندارد و همه در برابر خدای متعال از یک مرتبه و یک مقام برخوردار هستند. در منطق قرآن، زن همانند مرد انسان تمام عیار است و هیچ تفاوتی میان زن و مرد در اصل خلقت وجود ندارد و از یک حقیقت آفریده شده‌اند.^۲ در حالی که اصرار عده‌ای از فمینیست‌ها بر عدم تفاوت زن و مرد است.^۳ زنان کنشگر در حوزه تبیض جنسیتی در قالب چهار مضمون فرعی (۱) عدالت برای اقلیت‌های جنسی و جنسیتی (۲) برابری (۳) تفکیک جنسیتی (۴) جامعه مردسالار و

^۱ ولی‌الله نقی‌پور، واکاوی فمینیسم و آثار آن در نظام خانواده، اجتماع و نظام اداری، چاپ اول، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام، بسیج دانشجویی، ۱۳۹۷، ص ۳۲.

^۲ زهرا پیرجلیلی، زن و رسانه، چاپ اول، تهران، جامعه‌شناسان، ۱۳۹۴، ص ۱۶۰.

^۳ میثم لطیفی و دیگران، فمینیسم در سازمان و مدیریت (درنگی مبنایگرایانه از منظر اسلامی)، چاپ اول، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۷، ص ۸۳.

زن ستیز فعالیت دارند.

پست ذیل یکی از مصادیق تبعیض جنسیتی است.

پست (۸): تبعیض جنسیتی

shayagoldoust	شایا گلدوست
<p>زنان در طول تاریخ در نقاط مختلف دنیا برای به دست آوردن حقوق برابر و رسیدن به شرایط بهتر در حال مبارزه بوده‌اند. تاریخ مبارزات آن‌ها نشان می‌دهد که در پیشرفته‌ترین و دموکرات‌ترین کشورها نیز تنها چند دهه است که توانسته‌اند به برخی از آزادی‌ها و حقوق خود دست پیدا کنند. اما هم‌چنان در جوامع مردسالار و جنسیت‌زده که کلیشه‌های جنسی و جنسیتی بر آن‌ها حکم‌فرما است، شرایط زنان تأسف‌بار و نگران‌کننده است. آمار نشان می‌دهد که تعداد زیادی از زنان در سراسر دنیا روزانه مورد خشونت‌های خانگی و اجتماعی قرار می‌گیرند و یا حتی به دلیل «تعصب» و «غیرت»، قربانی قتل‌های به اصطلاح «ناموسی» می‌شوند. اخباری که هر روزه از رسانه‌های سراسر دنیا شنیده می‌شوند، تصدیقی بر این فاجعه هستند.</p> <p>متأسفانه افسار مختلفی از آن‌ها به دلیل هویت‌های مقاطع خود، تبعیض‌ها و خشونت‌های مضاعفی را تجربه می‌کنند. برخی از این زنان حتی در گروه زنان نیز به رسمیت شناخته نمی‌شوند و مسایل و مشکلات آن‌ها در مطالبات این حوزه در نظر گرفته نمی‌شود. یکی از این افسار، زنان جامعه رنگین‌کمانی هستند که به دلیل گرایش جنسی، هویت و بیان جنسیتی خود در معرض آسیب بیشتری قرار دارند. بسیاری از این زنان نه تنها در خانواده و از سوی اجتماع بلکه در میان قشر زنان نیز پذیرفته شده نیستند. دلیل اصلی آن نیز دیدگاه دوقطبی جنسی و جنسیتی در جوامعی است که فرهنگ مردسالار و جنسیت‌زده بر آن‌ها بسیار حاکم است.</p>	

۱۴۶

۲-۴- راهبردهای جبهه رقیب جهت شکل‌گیری نافرمانی مدنی زنان

ایرانی

زنان فعال در حوزه نافرمانی مدنی به عنوان عوامل اصلی این پروژه در تلاش هستند با استفاده از تکنیک‌ها و راهبردها زنان مختلفی را با جریان‌سازی‌ها و کمپین‌ها همراه کنند. دو شیوه مرسوم که نافرمانان مدنی در فعالیت‌های مختلف خود در نظر دارند، «روایت‌گری

در قالب‌های مختلف» و «واژه‌سازی زنانه منحصر به فرد» با هدف ایجاد جذابیت و ترغیب مخاطب با حک‌شدن در ذهن و قلب زنان جهت جریان‌سازی است. از این رو فعالان این حوزه از راهبردهایی جهت دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده جهت تحقق انقلاب زنانه استفاده می‌نمایند.

در این پژوهش راهبردهای مورد استفاده در نافرمانی مدنی زنان مبتنی بر شبکه مضامین استخراج شده است و راهبردهای مواجهه با آن با هدف تبیین احکام اسلام، قوانین جمهوری اسلامی و رویه حکومتی ارائه شده است. زمانی راهبردهای مواجهه مؤثر واقع می‌شود که به عوامل نفوذی در عرصه‌های مختلف نظام میدان داده نشود. راهبردها به شرح ذیل می‌باشد.

جدول (۴): راهبردهای مورد استفاده زنان در حوزه نافرمانی مدنی

ردیف	مضامین اصلی	راهبردهای مورد استفاده زنان در حوزه نافرمانی مدنی
۱	هنجارشکنی زنانه	۱. الگوسازی زنان کنشگر در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی با تمرکز بر سبک زندگی غربی ۲. انگاره‌سازی عدم آزادی و محدودیت‌های چشمگیر در ایران به صورت سخنرانی در جوامع بین‌الملل و انتشار بازخورد آن در شبکه‌های اجتماعی ۳. ناکارآمد جلوه‌دادن قوانین حکومتی در حوزه زنان جهت تغییر و اصلاح یا عدم پذیرش آن و تعمیم چند مصداق ضدزن به کل جامعه اسلامی ۴. نیازسازی کاذب و تغییر اولویت‌بندی نیازهای واقعی زنان ۵. ذائقه‌سازی و تغییر سلیق زنان با القاء تفکرات خود با استفاده از تصویرسازی فانتزی در راستای احقاق حقوق زنان تنها با روی کارآمدن انقلاب زنانه ۶. تشکیل شبکه‌ای از زنان فمینیست در راستای اهداف از پیش تعیین شده جهت تحقق انقلاب زنانه و پروژه‌محور بودن هنجارشکنی‌ها و حمایت شبکه‌ای ۷. به نیکی یادکردن جایگاه زنان پیش از انقلاب
۲	مقابله با حجاب و عفاف	۱. ایجاد همبستگی زنان جهت کشف علنی حجاب از طریق راهاندازی کمپین‌هایی همچون چهارشنبه‌های سفید، حجاب

ردیف	مضامین اصلی	راهبردهای مورد استفاده زنان در حوزه نافرمانی مدنی
		بی حجاب و آزادی‌های یواشکی
		۲. حمایت سازمان‌یافته از زنان شرکت‌کننده در کمپین‌های مخالفت با حجاب با هدف افزایش انگیزه و اعتماد به نفس به مخاطبین جهت پیوستن به کمپین‌های مختلف
		۳. تحریف حجاب اسلامی به حجاب اجباری و به نمایش گذاردن حجاب به عنوان صرفاً پوشش و تفکیک آن از حیا و عفت با ترویج بی‌حیایی
		۴. تفرقه‌افکنی میان زنان با حجاب و کم‌حجاب با القای عدم ضرورت حجاب با عنوان آزادی در انتخاب پوشش و احقاق حق و پررنگ کردن وجه تمایز میان زنان با حجاب و کم‌حجاب
		۵. برجسته کردن گشت ارشاد و موانع حکومتی در برابر بی‌حجابی
		۶. ترویج کشف حجاب زنان به خصوص زنان فعل در فضای مجازی و سلبریتی
		۷. قیاس حجاب بین زن و مرد در شرایط مختلف با هدف جلوه‌دادن دشواری حجاب و محدودیت‌ها برای زنان و آزادی مردان
۳	اسلام‌ستیزی	۱. تقلیل جایگاه حضرت فاطمه زهرا(س) و توهین به مقدسات به مناسبت روز زن و مادر ۲. نسبت‌دادن خطاهای افراد به اسلام با هدف ترسیم پایمال شدن حقوق زنان در اسلام ۳. تفسیر آیات، روایات و فقه اسلامی از منظر فمینیستی
۴	خشونت علیه زنان	۱. القاء بی‌توجهی نسبت به خشونت علیه زنان در جمهوری اسلامی با تعمیم دادن چند مصداق از خشونت به کل جامعه اسلامی ۲. ایجاد حس ناامنی در جامعه و اماکن عمومی با انتشار انواع مصادیق خشونت کلامی، جنسی و جسمی ۳. ترویج راهبرد مقابله با خشونت علیه زنان به سبک غربی

ردیف	مضامین اصلی	راهبردهای مورد استفاده زنان در حوزه نافرمانی مدنی
		<p>۴. تشویش اذهان عمومی نسبت به اماکن مذهبی و بسیجیان با روایت‌گری آزار جنسی فاقد استناد</p> <p>۵. طرح مسئله با سوژه‌سازی و تعمیم آن به جامعه اسلامی</p> <p>۶. سوءاستفاده از زنان آسیب‌دیده جهت شبکه‌سازی برای دستیابی به اهداف</p>
۵	مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده	<p>۱. ترویج تجردگزینی با بیان مزیت مجرد بودن و نگرش تنوع‌طلبی و روابط آزاد و پرهیز از ازدواج در جمهوری اسلامی به بهانه شروط ضمن عقد</p> <p>۲. ایجاد شبهه نسبت به کودک‌همسری، چندهمسری و شروط ضمن عقد با هدف نادیده گرفته شدن و تزییع حقوق زنان در اسلام</p> <p>۳. تقلیل جایگاه ازدواج و خانواده در دین اسلام جمهوری اسلامی و ایجاد ترس از عواقب ازدواج و تشکیل خانواده</p> <p>۴. ترویج روابط مثلثی با هدف تضعیف بنیان خانواده</p> <p>۵. تغییر جای معروف و منکر به‌گونه‌ای که ازدواج را امری منکر و ناپسند جلوه می‌دهند تا روابط نامشروع را ترویج دهند. در این صورت مسئولیت‌پذیری در امر ازدواج بی معنی منکر تلقی می‌شود.</p> <p>۶. بزرگ‌نمایی عواقب ازدواج در ایران با به نمایش‌گذاردن ازدواج‌های ناموفق</p> <p>۷. برجسته‌سازی موانع و مشکلات ازدواج در جمهوری اسلامی</p>
۶	عرفی‌سازی مفهوم مادری	<p>۱. تضعیف جایگاه مادری در خانواده و جامعه</p> <p>۲. خطاکار جلوه‌دادن مادر به عنوان یک انسان و تقدس‌زدایی آن</p> <p>۳. ترویج عدم فرزندآوری به بهانه حفظ تناسب اندام به عنوان حق بر بدن</p> <p>۴. برجسته‌سازی مشکلات و دشواری‌های مادری با عنوان مادری بدون فیلتر</p>

ردیف	مضامین اصلی	راهبردهای مورد استفاده زنان در حوزه نافرمانی مدنی
		۵. ترغیب مادران به سقط جنین به عنوان انتخاب و حق مادری
۷	ولنگاری جنسی	۱. اصالت دادن به لذت جنسی به شیوه‌های مختلف
		۲. ترویج روابط آزاد به بهانه حق هر انسان
		۳. ترویج گرایش‌های مختلف جنسی و تنوع‌طلبی از جمله هم‌جنس‌گرایی
		۴. مفهوم‌سازی جدید از عشق با روابط بی‌قید و شرط
۸	تبعیض جنسیتی	۱. معرفی جامعه اسلامی به عنوان جامعه زن‌ستیز و نادیده‌گرفتن اقتضائات زمانی و مکانی با برجسته‌سازی جلوه‌دادن جمهوری اسلامی بر پایه‌ی بی‌عدالتی میان زن و مرد
		۲. جلوه‌دادن جامعه اسلامی به عنوان جامعه مردسالار، متحجر و ضد زن
		۳. ترویج رنگین‌کمانی‌ها با برگزاری راهپیمایی‌های حمایت از اقلیت‌های جنسی و جنسیتی و بالا بردن پرچم آن با هدف به رسمیت شناخته شدن
		۴. بی‌منطق جلوه دادن تفکیک جنسیتی در برخی از عرصه‌ها در جمهوری اسلامی

۴-۳- راهبردهای مواجهه با نافرمانی مدنی زنان در ایران

راهبرد اصلی در مواجهه با انقلاب زنانه به عنوان مفهوم اصلی نافرمانی مدنی شامل دو بخش است: بخش اول مربوط به اقدامات جامع از جمله تبیین و وضع قوانین اجتماعی برای مقابله با نافرمانی مدنی است. بخش دوم شامل ایجاد جنبش‌هایی همچون احیاء هویت زنانه از منظر اسلام با زبان هنر و فلسفه جهت ایجاد بستر مطالبات در فضای مجازی برای برهم‌زدن نظم جامعه غربی است که جنبه تهاجمی و مواجهه فعال با انقلاب زنانه دارد. راهبردهای ذیل با تمرکز بر هر یک از مضامین اصلی ارائه شده است.

جدول (۵): راهبردهای مواجهه با نافرمانی مدنی زنان

ردیف	مضامین اصلی	ایجابی/سلبی	راهبردهای مواجهه با نافرمانی مدنی زنان
۱	هنجارشکنی زنانه	ایجابی	۱. فرهنگ‌سازی قانون‌مداری
		ایجابی	۲. تبیین الگوی سوم زن (نه شرقی، نه غربی) در جمهوری اسلامی با تمرکز بر فرمایشات رهبر معظم انقلاب و تدوین طرح و برنامه مناسب جهت تحقق آن
		ایجابی	۳. جذاب‌سازی حقوق زنان در اسلام مبتنی بر نیازسنجی و ذائقه‌سنجی مخاطبین زن
		ایجابی	۴. تبیین مفاهیم بنیادین آزادی از منظر اسلام و تمایز آن با دیدگاه مدعیان آزادی و رهایی
		سلبی	۵. وضع قوانین بازدارنده نسبت به هنجارشکنی کنشگران در حوزه نافرمانی مدنی
۲	مقابله با حجاب و عفاف	ایجابی	۱. تبیین دلایل و چرایی حجاب و عفاف از دیدگاه قرآن و حدیث به عنوان عاملی مؤثر در اعتلای جایگاه زن در جامعه
		ایجابی	۲. فرهنگ‌سازی حجاب به شیوه مردمی با رویکرد ایجابی و همدلانه و عدم ورود حکومت به این مسئله با هدف عدم ایجاد دافعه نسبت به حجاب
		سلبی	۳. وضع قوانین جهت ایجاد محرومیت از امتیازهای اجتماعی برای زنان حرمت‌شکن در عرصه حجاب و عفاف
۳	اسلام‌ستیزی	ایجابی	۱. تبیین ابعاد شخصیت والای حضرت فاطمه زهرا (س) و جایگاه زن در اسلام
		ایجابی	۲. تبیین ارزش‌های دینی در حوزه زنان و حقوق زن در اسلام
		سلبی	۳. نقد آراء فمینیسم اسلامی در تفسیر به رای‌های صورت گرفته با استفاده از تکنیک‌های اقناعی

ردیف	مضامین اصلی	ایجابی/سلبی	راهبردهای مواجهه با نافرمانی مدنی زنان
۴	خشونت علیه زنان	ایجابی	۱. تبیین حکم صادر شده و مجازات در نظر گرفته شده برای فرد آزارگر برای مخاطب جهت شفاف سازی نسبت به عملکرد قوه قضائیه
		ایجابی	۲. تبیین خشونت علیه زنان از منظر اسلام و شرح کامل مؤلفه های خشونت علیه زنان همراه با ذکر مصادیق
		سلبی	۳. وضع قوانین بازدارنده برای ارتقای امنیت و صیانت از کرامت زنان در اماکن عمومی به خصوص در محل کار و تحصیل
۵	مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده	ایجابی	۱. ایجاد جنبش های احیاء خانواده و هویت زنانه از منظر اسلام با زبان هنر و فلسفه جهت ایجاد بستر مطالبات در فضای مجازی برای برهم زدن نظم جامعه غربی
		ایجابی	۲. تبیین هدف از ازدواج و فوائد آن با تمرکز بر وصف ازدواج از منظر آینده پژوهی به همراه آسیب شناسی تجرد قطعی
		ایجابی	۳. پاسخ به شبهات مطروحه نسبت به مسائلی همچون کودک همسری، چند همسری و شروط ضمن عقد از منظر اسلام
		ایجابی	۴. تبیین جایگاه ازدواج و خانواده در دین اسلام و جمهوری اسلامی
		سلبی	۵. وضع قوانین محرومیت از برخی امتیازات اجتماعی از مجردها
۶	عرفی سازی مفهوم مادری	ایجابی	۱. تبیین جایگاه و مقام مادری مبتنی بر دین اسلام و تبیین بازتاب منفی تضعیف مقام مادری
		ایجابی	۲. تبیین آسیب های سقط جنین آگاهانه
		سلبی	۳. وضع قوانین بازدارنده برای مشوقین سقط جنین
۷	ولنگاری	ایجابی	۱. تبیین قوانین و مجازات های تعیین شده برای

ردیف	مضامین اصلی	ایجابی/سلبی	راهبردهای مواجهه با نافرمانی مدنی زنان
	جنسی		بی‌بند و باری و ولنگاری جنسی
		سلبی	۲. ایجاد جنبش‌های مقابله با "ال جی بی تی" با زبان هنر و فلسفه جهت ایجاد بستر مطالبات در فضای مجازی برای برهم‌زدن نظم جامعه غربی
		سلبی	۳. وضع قانون بازدارنده برای مروجین رنگین‌کمانی‌ها ^۱
		ایجابی	۴. تبیین ارزش‌های اخلاقی در جامعه اسلامی
۸	تبعیض جنسیتی	ایجابی	۱. تبیین جایگاه زن و مرد در دین اسلام و تلاش در راستای تحقق آن در جامعه اسلامی
		سلبی	۲. ایجاد جنبش‌های مقابله با نفی جنسیت با زبان هنر و فلسفه جهت ایجاد بستر مطالبات در فضای مجازی برای برهم‌زدن نظم جامعه غربی

۱۵۳

۵. نتیجه‌گیری

زنان با توجه به نقش مهمی که در خانواده و جامعه دارند، هر نوع کنشی که در اجتماع داشته باشند، مؤثر خواهد بود. در همین راستا زنان بخش قابل توجهی از کنشگران در فضای مجازی محسوب می‌شوند و شیوه فعالیت خود را براساس جامعه هدف مدنظر خود تعیین می‌نمایند تا بر اندیشه و رفتار مخاطب تأثیر بگذارند. برخی از بانوان کنشگر در شبکه‌های اجتماعی با شعار احقاق حقوق زنان در حوزه نافرمانی مدنی فعال هستند؛ در واقع فعالیت آن‌ها خلاف قوانین جمهوری اسلامی، احکام اسلامی و رویه حکومتی است. این درحالی است که قوانین جمهوری اسلامی در حوزه زنان به رغم اینکه مبتنی بر دین مبین اسلام است، اگر شیوه قانون‌گذاری و اجرایی‌شدن آن با تأمل بیشتری صورت گیرد و به درستی در جامعه تبیین شود، حدود زیادی به اسلام واقعی در حوزه حقوق زنان و خانواده نزدیک می‌شود؛ در نتیجه شرایط برای نافرمانی مدنی فراهم نمی‌گردد. در واقع نافرمانی

۱. LGBTQ+

مدنی روشی است که می‌تواند یکی از مهم‌ترین پایه‌های قدرت هر حکومتی یعنی ظرفیت اجرای قوانین را تضعیف نماید؛ بنابراین از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این پژوهش، صفحات و پست‌های کنشگران در حوزه نافرمانی مدنی زنانه مورد بررسی قرار گرفت و هشت مضمون اصلی شامل (۱) هنجارشکنی زنانه (۲) مقابله با حجاب و عفاف (۳) اسلام‌ستیزی (۴) خشونت علیه زنان (۵) مقابله با الگوی ایرانی-اسلامی ازدواج و خانواده (۶) عرفی‌سازی مفهوم مادری (۷) ولنگاری جنسی (۸) تبعیض جنسیتی و ۳۸ مضمون فرعی و راهبردهای مورد استفاده زنان فعال در این حوزه استخراج و راهبردهای مواجهه با آن‌ها ارائه گردید.

یافته‌های این پژوهش نشان داد، کنشگران در حوزه نافرمانی مدنی بر موضوعات مختلفی در حوزه زنان و خانواده متمرکز می‌شوند و با حمایت از یکدیگر به صورت شبکه‌ای با نشر حداکثری محتوا و با واژه‌سازی‌های خاص افکار عمومی را جهت همراهی با جریان‌های مختلف در حوزه نافرمانی مدنی زنانه مدیریت می‌کنند.

فهرست منابع

الف. منابع فارسی

۱. آذر، ماهیار- نوحی، سیما، زن در اجتماع: نگاهی به چالش‌های اجتماعی، فرهنگی و حقوقی زنان ایرانی، چاپ اول، تهران، انتشارات ارجمند، ۱۳۹۸.
۲. بانکی‌پور فرد، امیرحسین، نقش و رسالت زن(۱): عفاف و حجاب در سبک زندگی ایرانی-اسلامی: گزیده بیانات حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای(مدظله‌العالی) رهبر معظم انقلاب اسلامی، جلد ۱، چاپ نهم، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸.
۳. _____ . نقش و رسالت زن(۳): زن و خانواده: گزیده بیانات حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای(مدظله‌العالی) رهبر معظم انقلاب اسلامی، جلد ۳، چاپ هشتم، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸.
۴. پیرجلیلی، زهرا، زن و رسانه، چاپ اول، تهران، جامعه‌شناسان، ۱۳۹۴.
۵. ثورو، هنری دیوید، نافرمانی مدنی، مترجم: غلامعلی کشانی، چاپ پنجم، تهران، نشر قطره، ۱۳۹۸.
۶. جنیدی، رضا، تکنیک‌های عملیات روانی و شیوه‌های مقابله، چاپ پنجم، مشهد، به‌نشر(انتشارات آستان قدس رضوی)، ۱۳۹۸.
۷. دیوسالار، عبدالرسول، قدرت ارتباطات یا قدرت اطلاعات نقدی بر قدرتشبکه‌ای مانوئل کاستلز، فصلنامه نقد کتاب اطلاع‌رسانی و ارتباطات، سال یکم، شماره ۳، پاییز و زمستان ۱۳۹۳.
۸. رحیمی سجاسی، مریم-کلانتری، عبدالحسین-شاکری گلپایگانی، طوبی، نقص حقوق زن در نقش همسری: مواجهه واقع‌گرایانه زنان با مسئله تزییع حقوق خود، پژوهش‌نامه زنان، سال یازدهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۹.
۹. شریفی، سیدمهدی [و دیگران]، فنون اقناع در رسانه، چاپ اول، تهران، دانشگاه تهران، موسسه انتشارات، ۱۳۹۹.
۱۰. شیخ‌زاده، محمد- بنی‌اسد، رضا، تحلیل مضمون: مفاهیم، رویکردها و کاربردها، چاپ اول، تهران، نشر لوگوس، ۱۳۹۹.

۱۱. شیروانی، محمد، عملیات روانی در شبکه‌های اجتماعی، چاپ اول، اصفهان، آرما، ۱۴۰۰.
۱۲. فرهنگی، علی‌اکبر، مدیریت رسانه: رویکردی راهبردی از نظریه تا عمل، چاپ اول، تهران، رسا، ۱۳۹۹.
۱۳. فیروزآبادی، سید ابوالحسن، تحول در عصر فضای مجازی، چاپ اول، تهران، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، پژوهشگاه فضای مجازی، ۱۳۹۹.
۱۴. قدیری ابیانه، احمد، تکنیک‌های عملیات روانی در حوزه رسانه و خبر، چاپ پنجم، ری، دانشیاران ایران، ۱۳۹۵.
۱۵. عاملی، سید سعیدرضا- اخوان، منیژه، دانشنامه اصطلاحات کلیدی فضای مجازی، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۴۰۰.
۱۶. غلامی، علی، هویت و نقش‌های جنسیتی زن در اسلام: مروری اجمالی و تطبیقی بر نظام جنسیت و خانواده در اسلام، چاپ اول، قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۱۳۹۷.
۱۷. کاستلز، مانوئل، شبکه‌های خشم و امید: جنبش‌های اجتماعی در عصر اینترنت، مترجم: مجتبی قلی‌پور، چاپ هفتم، تهران، نشر مرکز، ۱۴۰۰.
۱۸. _____، قدرت ارتباطات، مترجم: محمد آذری نجف‌آبادی، تهران، دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها، ۱۳۹۳.
۱۹. کربلایی نظر، محسن و جمعی از محققین، زن و بازیابی هویت حقیقی (گزیده بیانات) حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) رهبر معظم انقلاب اسلامی، چاپ چهاردهم، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸.
۲۰. کریمی دردشتی، فاطمه، وضعیت‌شناسی پژوهش‌های زنان و فضای مجازی با تمرکز بر پژوهش‌های اسلامی، چاپ اول، تهران، پژوهشگاه فضای مجازی، ۱۳۹۹.
۲۱. لطیفی، میثم [و دیگران]، فمینیسم در سازمان و مدیریت (درنگی مبنایگرایانه از منظر اسلامی)، چاپ اول، تهران، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، ۱۳۹۷.
۲۲. مهدی‌زاده، سید محمد، نظریه‌های رسانه: اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی، چاپ هفتم، تهران، انتشارات همشهری، ۱۳۹۷.

۲۳. میرتبار، سیدمرتضی- اخباری، محسن- عیوضی، یاور، فمینیسم یا جنبش زنان در ایران: آسیب‌شناسی واگرایی جنسیتی در ایران با رویکرد راهبردی، چاپ اول، قم، انتشارات مکت اندیشه، ۱۳۹۹.
۲۴. نقی‌پور، ولی‌الله، واکاوی فمینیسم و آثار آن در نظام خانواده، اجتماع و نظام اداری، چاپ اول، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام، بسیج دانشجویی، ۱۳۹۷.
۲۵. ورعی (طباطبایی حسینی)، سید جواد، بررسی فقهی فرمانبرداری و نافرمانی مدنی، چاپ اول، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۴.
۲۶. پایگاه اینترنتی
۲۷. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای
۲۸. [/https://farsi.khamenei.ir](https://farsi.khamenei.ir)
۲۹. www.ibrahimamini.com

ب. منابع لاتین

۳۰. Ebert, Theodor, Ziviler Ungehorsam in parlamentarischen Demokratien, in Martin Sthr (Hrsg.), Ziviler Ungehorsam und rechtstaatliche Demokratie, Frankfurt/M. ۱۹۸۶.
۳۱. Habermas, Jrgen, Ziviler Ungehorsam Testfall fr den demokratischen Rechtsstaat. Wider den autoritren Legalismus in der Bundesrepublik, in Peter Glotz (Hrsg.), Ziviler Ungehorsam im Rechtsstaat, Frankfurt/M. ۱۹۸۳.
۳۲. Leinen, Jo, Ziviler Ungehorsam als fortgeschrittene Form der Demonstration, in Peter Glotz (Hrsg.), Ziviler Ungehorsam im Rechtsstaat, Frankfurt/M. ۱۹۸۳
۳۳. Rawls, John, Theorie der Gerechtigkeit, Frankfurt/M. ۱۹۷